

נביחות כלבים – חוות דעת משפטית

נביחה היא צורת תקשורת טבעית לחלוטין בין כלבים ובכלל. כלב נובח הוא כלב שרוצה להביע דבר מה. נביחות יכולות להעיד על הזמנה למשחק, התרגשות, תסכול, התראה בפני זרים, איום, פחד, שמחה, שעמום, כאב, מצוקה, הסבת תשומת לב, שמירה על טריטוריה וכו'.

המצב המשפטי בעניינן של נביחות כלבים ידון בחוות דעת זו.

תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) – הסדר ארצי מחייב

בשנת 1961 חוקק החוק למניעת מפגעים, התשכ"א – 1961 (להלן: "חוק מניעת מפגעים"). סעיף 2 לחוק מניעת מפגעים קובע כי –

"לא יגרום אדם לרעש חזק או בלתי סביר, מכל מקור שהוא, אם הוא מפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי בקרבת מקום או לעוברים ושבים."

מכוח סמכותה ולביצוע סעיף זה, התקינה השרה להגנת הסביבה דאז את התקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), התשנ"ג – 1992 (להלן: "תקנות מניעת רעש"). סעיף 13 לתקנות למניעת רעש עוסק ברעש הנגרם מבעלי-חיים (להלן: "תקנה 13"), וקובע כדלקמן –

"המחזיק בעלי חיים בביתו, בנכסו או בחצריו, יחזיקם במקום ובאופן שלא יגרום רעש חזק המפריע לשכנים."

תקנה 13 ופרשנותה נדונו בפסיקה. לתקנה זו שלושה תנאים מצטברים –

א. "רעש חזק"

"אין צריך לומר כי דרכם של כלבים לנבוח, כדרכם של חתולים לייילל, פרות לגעות, ובני אדם לדבר. לא ניתן לבוא חשבון בגין נביחה, אלא אם היא בבחינת "רעש חזק"."
(ת"א (שלום חיפה) 5827-07-08 עודד זוהר נ' אלי רגב (פורסם בנבו, 15.3.2011))
[ההדגשה הוספה]

מהו אותו "רעש חזק", אם כן?

(1) בוצעה מדידה

תקנות למניעת מפגעים (רעש בלתי סביר) התש"ן – 1990 (להלן: "תקנות רעש בלתי סביר") קובעות בסעיף 2 מהו 'רעש בלתי סביר', תוך התייחסות למשך הרעש ולמפלסו.

היה ותבוצע מדידה וימצא שמשך הרעש ומפלסו חורגים מהמותר לאותו מפלס רעש הקבוע בסעיף 2 – אזי מתקיים הרכיב שכן מדובר ברעש בלתי סביר.

על מדידה כאמור להיות מבוצעת בהתאם לדרישות הקבועות בתקנות רעש בלתי סביר (הנוגעות למיקום בו יוצב מד המדידה, כיולו, משך זמן המדידה וכיוצ"ב).

גם כאשר המדדים לא חורגים מהקבוע בסעיף 2, יכול בית המשפט לקבוע כי מדובר ברעש חזק, זאת לאור סעיף 14(ב) לתקנות מניעת רעש-

14. (א) מדידת מפלס הרעש וקביעתה, לענין מפלס רעש הנמדד ב db(a)-בתקנות אלה, תיעשה בהתאם להוראות התקנות למניעת רעש בלתי סביר, למעט לענין קביעת המרחק של מדידת רעש מערכת אזעקה שתיעשה כמפורט בתקנה 9(א).
(ב) לענין רעש שאינו כאמור בתקנות משנה (א), **אין נפקא מינה אם מפלס הרעש אינו רעש בלתי סביר, כמשמעותו בתקנות רעש בלתי סביר.**
[ההדגשה הוספה]

(2) לא בוצעה מדידה

בית המשפט שואף לקבל אמת מידה אובייקטיבית של מומחים העוסקים בתחום, אולם **גם כאשר לא מבוצעת מדידה כלל**, יוכל בית המשפט לקבוע כי מדובר ברעש חזק, זאת בהסתמך על ראיות נוספות, למשל עדויות שכנים. לגבי אפשרות זו ציין בית המשפט בק"פ (שלום ראשל"צ) 1006/05 יששכר מורג נ' פרנק דוד (פורסם בנבו, 23.4.2007)-

"אלא שבעיה קשה ניצבת לפני הרוצה להוכיח רמת רעש באמצעות חוש השמיעה של האדם. הבעיה עולה משום ששמיעתו של אדם ורגישותו לרעשים היא עניין **סובייקטיבי**. יש כאלה שרגישותם לרעשים אפסית, לדוגמא כבדי שמיעה בדרגה זו או אחרת. רמת שמיעה היא עניין משתנה מאדם לרעהו ויותר מכך הרגישות לרעש משתנה כאמור, ואין הדבר מצריך הוכחה. ידוע כי בני אדם מסוימים מסוגלים ואף נהנים לשמוע רעש מוסיקלי כפי המושמע באירועי שמחה שונים, ויש כאלה שאינם מסוגלים לעמוד בכך בפרק זמן של שניות. נראה כי משום המגבלה הנובעת מהשוני האנושי שבתחושת הרעש, קבע המחוקק ומחוקק המשנה, כלים ומדידות **אובייקטיביים** באמצעות מכשירים, לפיהם ניתן למדוד רעש וקבע סף רעש כמדד **אובייקטיבי** לאיסור שבחוק. אלא שכאמור אני מקבל התיזה המשפטית לפיה רעש חזק של בעלי חיים ניתן להוכחה משפטית בדרך אחרת. **אלא מאי, הרוצה להוכיח הרעש באמצעים ראייתיים אחרים, חייב שיהיה מודע לקשיים ולמגבלות, ומשבחר בדרך ראייתית כפי שבחר בה הקובל, ממילא נטל על עצמו סיכון שדרך זו, זולה ופשוטה ביותר מן הסתם, טומנת בחובה קשיים.**" [ההדגשות הוספו]

ב. "המפריע"

הניתוח המשפטי בת"א (שלום ת"א) 93433/99 שיפמן אריאלה נ' ברנשטיין גילה (פורסם בנבו, 17.6.2002) (להלן: "עניין שיפמן") לעניין 'הפרעה' בעניין עוולת מטרד ליחיד יפה גם לענייננו –

רכיב זה מתייחס להפרעה לשימוש סביר במקרקעין השכן או להנאה סבירה מהם. **לא כל דבר הנחשב על-ידי השכן עצמו כהפרעה לשימוש בזכותו במקרקעין, ייחשב בהכרח להפרעה לשימוש הסביר במקרקעין או להנאתו מהם. שכן –**

"אדם חייב לסבול מידה מסויימת של רעש ואבק, למשל, ואין הוא יכול להתלונן על הפרעות כאלה כל עוד הן נשארות בגדר ההפרעות הרגילות המהוות חלק אינטגרלי של החיים בחברה. שכניו של אדם יכנסו ויצאו מתוך דירותיהם ותוך כדי כך יגרמו מידה מסויימת של רעש; הם יבשלו את ארוחותיהם וריחות המטבח יגיעו מדי פעם לדירתו – בנסיבות רגילות אין אלה הפרעות של ממש, ואין הן יסוד לאחריות של מטרד"
(ד. קרצ'מר מטרדים עמ' 59 פסקה 26)

זאת ועוד, בבדיקת שאלת הסבירות יש רלוונטיות לחומרת ההפרעה, אשר תלויה בעוצמתה, במועדה ובמשכה. למשל, נהוג לראות הפרעה הנגרמת בלילות כחמורה מהפרעה הנגרמת בשעות היום.

יחד עם זאת, יש לקחת בחשבון ולבצע איזון בין סבירות הפעילות של בעל הכלב מחד, לבין סבירות השימוש של השכן מאידך. לעניין החזקת כלבים קבע בית המשפט בעניין שיפמן:

"אף החזקת כלבים היא אינטרס ראוי להגנה, וכאמור כלבים נוהגים לנבוח מספר פעמים ביום ואף בלילה."

ג. "יחזיקם במקום ובאופן"

חשוב להדגיש כי תקנה 13 מדברת על המקום והאופן בהם יחזיק בעלים את כלבו ומכאן שעצם ההחזקה הינו נתון. זכותו של אדם לחיות עם בעלי חיים לצידו, הדבר חוסה תחת הזכות לחיי משפחה.

לעניין רכיב זה תיבחן השאלה האם יכול בעל הכלב להחזיקו במקום ובאופן השונים מהקיים על מנת שלא יהווה הכלב הפרעה. נדגיש כי אין הכוונה לדרך פעולה פוגענית אשר תוצאתה במעבר דירת בעלי הכלב, שכן קבע בית המשפט בעניין שיפמן:

"טענתם של התובעים לפיה יכולה הנתבעת לעבור להתגורר מחוץ לעיר, לאו טענה היא. לא זו הכוונה בנקיטת דרך פעולה אחרת שתשיג אותה מטרה מבלי לגרום מטרד."

יש להבין, כי כלב, כמו תינוק, אינו נמצא "בשליטת" בעליו או הוריו וכי אין ביכולתם למנוע ממנו לבכות או לנבוח לפי העניין, חזק רצונם ככל שיהיה. משכך, **תידרש בדיקה מהותית של חלופות הנוגעות למיקום ואופן ההחזקה של הכלב כגון: החזקה בחדר אחר, החזקה בגינה האחורית ולא בקדמית, סגירת חלונות, הכנסת הכלב אל תוך הבית בשעות מסוימות, פניה למומחה להתנהגות כלבים, מתן טיפול תרופתי במקרה של חרדת נטישה, התקנת תוספות אקוסטיות וכיוצ"ב.**

מכיוון שאין מקרה אחד זהה למשנהו, בית המשפט שוקל שיקולים ופוסק על פי הנסיבות של כל מקרה.

להלן רשימת שיקולים ששוקל בית המשפט כאשר מובא בפניו עניין הנוגע לתקנה 13: משך הנביחות, האם מתרחשות במהלך היום או בלילה, סביבה כפרית או רועשת, מיקום ההחזקה, האם פנו למאלף, האם בבניין או באזור ישנם כלבים, האם שכנים נוספים התלוננו וכד'.

חשוב להדגיש, כי על אף שההוראות הללו הן עונשיות והרשות המקומית אף יכולה להגיש בגינן קובלנה פרטית (עניין הקנסות ידון בהמשך), פרשנותן בבתי המשפט נעשתה לרוב בהקשר של תביעה אזרחית. מבדיקה יסודית במאגרים המשפטיים עולה כי רוב התביעות בנושא נדחו; תביעה אחת התקבלה אך משהועבר הכלב מהבית על-ידי הנתבע טרם התביעה פסק בית המשפט פיצויים בסך 4,000 ₪ בגין עגמת נפש (ת"ק (ת"א) 660-05-08 מאיר מנחם שטיגליץ נ' אורן שני (פורסם בנבו, 21.8.2008)); בתביעה אחת שהתקבלה נקבע כי על הנתבעים לדאוג לכך שהכלב לא ינבח יותר משעה (ת"א (שלום חיפה) 21473/01 קדוש יפית נ' ארגמן מאיר (פורסם בנבו, 16.2.2004)); בשתי תביעות ניתן צו המחייב את הנתבעים לגרום לכלב שלא לנבוח בשעות המנוחה (ת"א (שלום חיפה) 29800-06-12 גולדשטיין ואח' נ' משה ואח' (פורסם בנבו, 28.9.2012)), ואם נובח בהן יש להרחיקו מהבניין עד שיפסיק לנבוח (בש"א (שלום רמלה) 2750/05 נמרוד כץ נ' אייל שולמית (פורסם בנבו, 20.11.2005)).

ניתן לראות כי התביעות המעטות שכן התקבלו בעניין זה הסתיימו בהוראות תוצאתיות (שהכלב לא ירעיש בשעות מסוימות) או התנהגותיות (שהבעלים ינקוט צעדים מסוימים) ואף פעם לא באיסור החזקת הכלב.

האם ניתן לתת קנס על נביחת כלבים – האם מדובר בעבירת קנס?

בשנת 2000 קבע שר המשפטים בצו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס – מניעת רעש), התש"ס – 2000 עבירות רעש מסוימות אשר תוגדרנה כעבירות קנס.

כמעט כל התקנות בתקנות מניעת רעש הוגדרו כעבירות קנס, אך תקנה 13 הושארה בחוץ ולא הוגדרה כעבירת קנס.

אולם, עוד הוגדר כי החורג מהקריטריונים הקבועים בתקנה 2 לתקנות רעש בלתי סביר עובר עבירת קנס. כלומר: אם אדם עובר את העבירה הכללית של מניעת רעש הקבועה בסעיף 2 לחוק מניעת מפגעים, תוך ההבהרה הקבועה בסעיף 14 לחוק מניעת מפגעים הינו עובר עבירת קנס.

סעיף 14 לחוק מניעת מפגעים קובע כך-

"כל מקום בחוק שמדובר בו על גרימת מעשה פלוגי, רואים אדם כאילו גרם לאותו מעשה גם אם הוא נעשה במקום הנתון לשליטתו או לפיקוחו, או על ידי מי שנתון לשליטתו או לפיקוחו, והוא לא נקט כל האמצעים הסבירים למניעתו; הטוען כי נקט אמצעים כאמור – עליו הראיה."

לסיכום נקודה זו: נביחת כלב אשר נמדדה ונמצאה כרעש בלתי סביר כהגדרתו בתקנה 2 לתקנות רעש בלתי סביר, ניתן להטיל בגינה קנס. יש לשים לב כפי שצוין לעיל, כי על מדידה כאמור להיות מבוצעת בהתאם לדרישות הקבועות בתקנות רעש בלתי סביר (הנוגעות למיקום בו יוצב מד המדידה, כיולו, משך זמן המדידה וכיוצ"ב).

גם בסעיף 265(א) לפקודת העיריות [נוסח חדש] ישנה הסמכה לקבוע עבירות קנס מתוך חוקי העזר של העיריות –

"השר, בהסכמת שר המשפטים, רשאי, בצו ברשומות, להודיע כי עבירה על הוראה פלונית בחוק עזר של עיריה היא עבירת קנס, דרך כלל או בתנאים או בסייגים שקבע."

קיימים כיום סעיפים שונים בחוקי העזר אשר מנוסחים באופן דומה לתקנה 13, ואשר הוגדרו בצו העיריות (עבירות קנס), תשל"א-1971 כעבירות קנס, אשר מכוחן יכולים פקחים להטיל קנסות.

לדוגמא: סעיף 12(א) לחוק עזר לירושלים (שמירת הסדר והניקיון), תשל"ח-1978 קובע כדלקמן –

"לא יחזיק אדם בעל-חיים באופן הגורם או העלול לגרום רעש בלתי סביר, לכלוך או ריחות רעים או מזיקים."

לסיכום –

לשיטתנו, על נושא הנביחות להיות מטופל ברמה העירונית ולא המשטרתית. כפי שפורט בהרחבה לעיל, טיפול תקין וחוקי מחייב שקילת שיקולים רבים והתייעצויות עם מומחים שונים. מטבע הדברים, לכל עירייה, באמצעות המחלקה הווטרינרית הפועלת בתחומה, מעורבות והיכרות מעמיקה עם מכלול ההיבטים הרלוונטיים לחייהם של הכלבים ובעליהם המתגוררים במקום. משכך, טבעי, נכון ויעיל יהיה לטפל בנושא הנביחות במסגרת הרשות המקומית.

יתרה מכך, מכיוון שהניסוח בסעיפים בחוקי העזר מדבר על אופן ההחזקה וכמעט זהה לניסוח בתקנה 13, יש לתת את הדעת לכך שכמעט כל התקנות בתקנות מניעת רעש הוגדרו כעבירות קנס, אולם תקנה 13 הושארה בחוץ, ולא בכדי. היות ולא מדובר בעבירה שהיא clear-cut, שכן אינה שחור ולבן, אלא יש צורך לבחון מכלול שלם של נסיבות וחלופות ולשקול שיקולים שונים ומגוונים באופן פרטני לכל מקרה ומקרה, לא הגיוני להטיל קנס בגינה. עבירה מעין זו מתאימה להחלטה של בית המשפט שתיקבע על-פי הנסיבות.

לאור זאת, ראוי שלא לתת קנס בגין עבירות מסוג זה הקבועות בחוקי העזר אלא ליצור ברשות המקומית מנגנון התנהלות ראוי הכולל למשל: מתן התראה על-ידי פקח, ולאחר חובת התייעצות עם גורם כלשהו ברשות (מומחה התנהגות, וטרינר, מומחה אקוסטיקה וכד'). כך, בשיתוף פעולה של בעל הכלב עם המומחה הרלוונטי ניתן יהיה להגיע לתוצאות רצויות.